

**ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ**

Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою ДТЕУ
(поср. н. від 05.04. 2024 р.)

Ректор

Анатолій МАЗАРАКІ

**ПРОГРАМА
вступного іспиту до аспірантури
зі спеціальності 052 – Політологія**

Київ 2024

**Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу ДТЕУ
заборонено**

Автори: М. В. Ліпін, д-р філос. н., доц.
Ф. В. Барановський, д. політ. н, проф.

Розглянута та схвалена на засіданні групи забезпечення спеціальності
052 «Політологія» 04 квітня 2024 р., протокол № 3

Рецензент: А.Ю. Морозов, д-р філос. н., доц.

Навчальна програма

**Програма
вступного іспиту до аспірантури
з спеціальності 052 Політологія**

Автори: ЛІПІН Микола Вікторович
БАРАНОВСЬКИЙ Фелікс Володимирович

ВСТУП

Мета вступного іспиту до аспірантури – перевірка теоретичних знань та прикладних навичок вступників до аспірантури для проведення власного наукового дослідження, результати якого повинні мати наукову новизну, теоретичне та/або практичне значення. Зміст програми та форму вступного іспиту обумовлено вимогами стандарту третього (наукового) рівня вищої освіти спеціальності 052 Політологія галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України №903 від 25.07.2023 р., зокрема в частині відповідності вхідних компетентностей вступників вихідним компетентностям магістрів зі спеціальності 052 «Політологія», визначених стандартом вищої освіти зі спеціальності 052 Політологія для другого (магістерського) рівня вищої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України №329 від 18.03.2021 р., а саме:

- ЗК01. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- ЗК02. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.
- ЗК03. Здатність розробляти проекти та управляти ними.
- ЗК04. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК05. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК06. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК07. Вміння виявляти, ставити та розв'язувати проблеми.
- СК01. Усвідомлення природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації.
- СК02. Спроможність здійснювати фахову педагогічну та/або науково-педагогічну діяльність у закладах освіти.
- СК03. Критичне осмислення проблем та принципів функціонування та закономірностей розвитку влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, гендерної політики, світової політики та політики окремих країн та регіонів.
- СК04. Здатність комплексно аналізувати владу та урядування, політичні системи, інститути та режими, політичні процеси та політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.
- СК05. Спроможність комплексно використовувати нормативу та емпіричну політичну теорію, методологію політичних досліджень та прикладного політичного аналізу.
- СК06. Здатність використовувати широкий спектр концептів і методів для інтерпретації та аналізу політики на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.
- СК07. Спроможність ефективно виконувати політико-організаційні, експертно-аналітичні та консультаційні функції на національному та міжнародному рівні.

Загальна компетентність «ЗК08. Здатність спілкуватися іноземною мовою» зазначеного вище магістерського стандарту перевіряється при складанні вступного іспиту з іноземної мови.

Програма вступного іспиту складається з трьох розділів:

1. Зміст програми вступного іспиту
2. Структура екзаменаційного білету та критерії оцінювання
3. Список рекомендованих джерел

РОЗДІЛ 1. ЗМІСТ ПРОГРАМИ ВСТУПНОГО ІСПИТУ

Тема 1. Політологія як наука і навчальна дисципліна

Підходи до визначення поняття політологія. Становлення і розвиток політології як науки і навчальної дисципліни. Формування та інституціоналізація політичної науки. Методологічні засади політології. Предмет і об'єкт політології. Основні категорії політології та проблеми їх систематизації. Функції та структура політології. Місце політології в системі наук про суспільство. Значення політології на сучасному етапі розвитку України.

Рекомендовані джерела: 2, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30.

Тема 2. Історія зарубіжних політичних вчень

Політична думка країн Стародавнього Сходу (Періоди розвитку політичної думки Стародавньої Індії. «Артхашастра», «Махабхарата», «Закони Ману». Течії політичної думки Стародавнього Китаю). Політична думка Стародавнього Вавилону (Закони царя Хаммурапі). Політичні вчення Стародавньої Греції (вчення Сократа, Платона та Аристотеля). Політико-правова думка Стародавнього Риму (Постулати римського права. Вчення Цицерона). Політична думка епохи Середньовіччя (вчення Аврелія Августина, Фоми Аквінського, Марсилія Падуанського, Аль Фарабі). Особливості політичної думки епохи Відродження (вчення Н. Макіавеллі, Мартіна Лютера, утопістів Томаса Мора і Томмазо Кампанелла). Політичні ідеї Нового Часу (вчення Г. Гроція, Т. Гоббса, Дж. Локка, Ж.Ж. Руссо, Ш.Л. Монтеск'є, І. Канта, Г. Гегеля, А. Токвіля). Ліберально-демократичні концепції у Північній Америці (Т. Джефферсон, Д. Медісон). Сучасні зарубіжні політологічні школи (вчення М. Вебера, К. Поппера, Ф. Хайека, Т. Адорно, Г. Арндт, Ю. Габермаса, Ж. Рансьєра).

Рекомендовані джерела: 10, 11, 12, 17, 22, 29, 30, 32, 33, 34, 37.

Тема 3. Історія української політичної думки

Особливості розвитку української політичної думки. Політико-правові погляди в Київській Русі («Слово про закон і благодать» Іларіона, «Повість минулих літ» Нестор-Літописець, «Руська правда» Ярослав Мудрий, «Повчання» Володимир Мономах, «Слово о полку Ігоревім»). Політичні вчення доби Відродження (Вчення С. Оріховського-Роксолана, І. Вишенського, П. Могили). Розвиток української політичної думки у козацько-гетьманську добу. Політична думка доби Просвітництва. Політичні ідеї Кирило-Мефодіївського братства (Вчення М. Костомарова, Т. Шевченка, П. Куліша). Політичні погляди І. Франка, М. Грушевського, В. Винниченка, В. Липинського, М. Міхновського, Д. Донцова. Політична думка в УРСР. Становлення політології в сучасній Україні.

Рекомендовані джерела: 11, 17, 22, 37, 40, 47.

Тема 4. Політика як соціокультурний феномен.

Підходи до розуміння політики. Концепції політики. Політика і держава. Структура, функції та елементи політики. Предмет та об'єкт політики. Класифікація політики за сферами громадського життя, за суб'єктами політики, за пріоритетом діяльності, за об'єктом дії, за сферами суспільства, за змістом і характером. Взаємозв'язок політики та економіки, політики та моралі, політики та права. Місце політики в суспільному житті. Основні тенденції розвитку політики в сучасній Україні.

Рекомендовані джерела: 1, 3, 4, 13, 20, 38, 41, 44, 48, 55.

Тема 5. Політична система суспільства

Поняття політичної системи, її структура та функції. Концепції політичної системи Д. Істона, Г. Алмонда та К. Дойча. Політичні інститути, їх різновиди та роль в політичній системі суспільства. Типологія політичних систем. Інституціональна, комунікативна, функціональна, нормативна, політико-культурна підсистеми. Держава як основний інститут політичної системи. Тенденції розвитку політичних систем. Порівняльна характеристика політичних систем країн світу. Політична система сучасної України.

Рекомендовані джерела: 5, 6, 16, 23, 28, 41, 56.

Тема 6. Держава як політичний інститут

Виникнення та сутність держави. Теорії походження держави. Ознаки і функції держави. Типологія держав: за усталеністю суспільно-політичного життя, за функціональною спрямованістю держави, за соціально-економічним показником і класовою природою. Форми державного правління і державного устрою. Концепція правової і соціальної держави. Тенденції розвитку сучасної держави. Типи сучасних держав. Визнані та невизнані держави. Основні шляхи становлення і розвитку правової і соціальної держави та громадянського суспільства в сучасній Україні.

Рекомендовані джерела: 1, 3, 6, 13, 24, 36, 45, 51

Тема 7. Політична влада

Сутність влади як суспільного явища. Сучасні теоретичні трактування політичної влади. Потреба у владі, принципи і способи її реалізації. Класифікація влади за : сферами здійснення, за специфікою суб'єктів і об'єктів, за характером суспільних відносин, за джерелами і мотивами підпорядкування об'єкта суб'єкту. Поняття «політична влада» її специфіка і механізми реалізації. Рівні політичної влади. Ресурси влади. Співвідношення державної і політичної влади. Суб'єкти і об'єкти політичної влади. Зміст концепції поділу влад. Органи державної влади та їх повноваження. Особливості політичної влади в Україні. Легітимність та легальність політичної влади та її типи.

Рекомендовані джерела: 1, 2, 3, 13, 19, 22, 27, 30, 37, 40, 48.

Тема 8. Політичні режими

Політичний режим як механізм функціонування політичної системи суспільства. Підходи до поняття «політичний режим». Елементи становлення політичного режиму. Сутність та основні складові політичного режиму. Типологія політичних режимів. Динаміка політичних режимів. Поняття, основні виміри і форми демократії. Теорії демократичного режиму. Політичні принципи демократії. Форми демократичного режиму. Види і характерні риси недемократичних політичних режимів. Демократичні засади політичної системи України.

Рекомендовані джерела: 2, 5, 16, 22, 24, 27, 37, 41, 49, 52, 53.

Тема 9. Політичні партії, громадсько-політичні об'єднання та рухи

Походження, сутність, ознаки, функції політичних партій. Еволюція політичних партій. Генетична модель походження політичних партій за М. Дюверже. Програмні цілі, зміст і засоби політичної діяльності. Типологія сучасних політичних партій. Поняття і типи партійних систем. Становлення багатопартійності в сучасній Україні. Класифікація сучасних українських партій. Громадсько-політичні організації і рухи: сутність, ознаки, функції і види. Перспективи подальшого розвитку громадських організацій та рухів України. Групи інтересів та групи тиску: поняття, класифікація, функції.

Рекомендовані джерела: 2, 3, 5, 13, 20, 22, 23, 41.

Тема 10. Вибори та виборчі системи

Поняття виборів та виборчих систем. Класифікація виборів: за суб'єктом обрання, за масштабом проведення, за результатами, за часом проведення. Основні принципи виборів та виборчого права. Підготовка та проведення виборів. Формування виборчих округів та дільниць. Функції виборів. Вибори до органів державної влади. Вибори як спосіб зміни політичних еліт. Виборчі цензи. Типи виборчих систем, їх вплив на формування партійної системи. Мажоритарна і пропорційна виборчі системи. Риси та різновиди змішаних виборчих систем. Ознаки виборчої системи України.

Рекомендовані джерела: 2, 3, 5, 20, 21, 22, 28, 29, 34, 35.

Тема 11. Громадянське суспільство

Поняття, основні принципи та інститути громадянського суспільства. Громадянське суспільство як джерело політичних інтересів. Передумови виникнення та структура громадянського суспільства. Взаємозв'язок держави і громадянського суспільства. Політичні інститути громадянського суспільства. Роль громадянського суспільства у становленні, підтримці та розвитку демократії та публічної політики. Місцеве самоврядування як політичний інститут громадянського суспільства. Політична роль засобів масової комунікації. Вплив Інтернету на політику. Роль соціальних мереж у функціонуванні регіонального та загальнонаціонального громадянського суспільства.

Рекомендовані джерела: 3, 5, 6, 20, 22, 23, 24, 26, 37, 54.

Тема 12. Політична еліта та політичне лідерство

Поняття політичної еліти. Класичні та сучасні концепції еліт. Структурно-функціональний і ціннісний підходи до визначення політичних еліт. Теорії еліт за В. Паретто, Г. Моска, Г. Лассуелом, Л. Боденом, Х. Ортега-і-Гассетом. Механізми формування політичних еліт. Функції політичної еліти. Специфіка формування політичної еліти в тоталітарному, авторитарному і демократичному режимах. Класифікація політичних еліт у сучасному суспільстві. Сутність та витoki політичного лідерства. Типологія і функції політичного лідерства. Характерні риси політичного лідера та основні вимоги до нього. Особливості політичного лідерства в сучасних умовах. Проблеми формування політичного лідерства і політичних еліт в сучасній Україні.

Рекомендовані джерела: 3, 5, 19, 20, 22, 30, 37, 40, 48.

Тема 13. Політичні процеси

Поняття, структура, характер політичного процесу та його особливості. Методологічні підходи до визначення суті і змісту політичного процесу. Основні типи політичних процесів. Глобальні та регіональні процеси. Революційні та еволюційні, закриті та відкриті, стабільні та нестабільні політичні процеси. Форми здійснення політичного процесу. Суб'єкти політичного процесу. Специфіка політичних процесів демократичного суспільства. Основні політичні процеси сучасності. Демократичний транзит як процес переходу до демократії. Особливості демократичного транзиту в Україні. Модернізаційний підхід до аналізу політичних процесів. Політична діяльність, політична участь та політична поведінка як складові політичного процесу.

Рекомендовані джерела: 3, 5, 16, 20, 21, 37, 39, 41, 49, 53.

Тема 14. Політичні конфлікти

Поняття політичного конфлікту. Класифікація конфліктів. Розуміння політичного конфлікту за З. Бжезинським, Ф. Фукуямою, С. Гантінгтоном. Сутність, типологія та функції політичних конфліктів. Суб'єкти та об'єкти політичного конфлікту. Стадії розвитку політичних конфліктів. Політична криза і способи виходу з неї. Прийняття рішення в умовах кризи. Методи вирішення політичних конфліктів. Поняття «третя сторона» у врегулюванні конфлікту, «посередництво», «надання добрих послуг», «спостереження за перебігом переговорів», «арбітраж». Проблеми, пов'язані з врегулюванням конфлікту при його ескалації та розширенні.

Конфліктність суспільства та шляхи досягнення суспільної злагоди. Тенденції в розвитку конфліктів наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття. Міждержавні конфлікти. Регіональні конфлікти щодо правоналежності територій. Питання сепаратизму і право націй на самовизначення. Особливості сучасних конфліктів та підходів до їх врегулювання. Поняття «гібридна війна». Роль міжнародних організацій у врегулюванні конфліктів.

Рекомендовані джерела: 9, 20, 21, 22, 31, 37.

Тема 15. Військова агресія як форма намагання вирішення політичних питань співіснування

Акт агресії як міжнародний злочин. Види агресії. Застосування сили в міжнародних відносинах. Пріоритети національної безпеки. Правовий режим воєнного стану. Ознаки збройного конфлікту. Загострення суперечностей на регіональному рівні. Історичні конфлікти держав-сусідів як загроза активізації військової агресії. Окупація та анексія. Основні важелі впливу на окуповані території. Поняття «сіра зона». Легітимізація військової агресії. Поняття «зона впливу». Кібертероризм як нова загроза безпеки та основні об'єкти атаки. Міжнародно-правова відповідальність за воєнні злочини.

Рекомендовані джерела: 7, 9, 22, 31, 37, 43.

Тема 16. Політична культура та політичні ідеології

Поняття, структура, функції, типи політичної культури. Політична культура за Г. Алмондом і С. Вербою. Співвідношення політичної свідомості і політичної культури. Культура функціонування політичних інститутів і способів політичної діяльності. Взаємозв'язок політичної, світоглядної, моральної й правової культури. Функції політичної культури. Політична культура в умовах ідеологічного плюралізму і багатопартійності. Стан політичної культури в Україні. Поняття і функції політичної ідеології. Світові політико-ідеологічні доктрини та рухи. Ідейні та політичні передумови виникнення сучасної соціал-демократії. Лібералізм як політико-ідеологічна доктрина. Консерватизм як політико-ідеологічна доктрина та суспільно-політичний рух. Сучасний неоконсерватизм. Комуністична та соціал-демократична ідеологія. Більшовизм і фашизм як тоталітарні політичні ідеології. Сутність та історичні типи націоналізму.

Рекомендовані джерела: 10, 11, 12, 17, 22, 34, 37, 47.

Тема 17. Політичний аналіз та політичне прогнозування

Політичний аналіз і прогнозування як необхідні умови ефективності політичного процесу. Основні підходи до визначення політичного аналізу. Теоретичний, прикладний та методологічний рівень політичного аналізу. Рівні політичного аналізу та його структурні особливості. Суб'єкти та об'єкти політичного аналізу. Структура та методи політичного аналізу. Футурологія як «філософія майбутнього». Прогнозування як передумова прийняття політичного рішення. Поняття, функції та особливості політичного прогнозування. Необхідність політичного прогнозування через нові внутрішньо та зовнішньодержавні виклики. Основні стадії та методи політичного прогнозування. Достовірність політичного прогнозу. Особливості аналізу й прогнозування політичних процесів. Прогнозування та моделювання в політології.

Рекомендовані джерела: 1, 2, 4, 21, 22, 24, 35, 36, 37, 44, 45, 56.

Тема 18. Політичний маркетинг та менеджмент

Зміст та співвідношення понять політичне управління, політичне керівництво та політичний менеджмент. Суб'єкти та об'єкти політичного менеджменту, принципи його ефективної реалізації. Види політичного менеджменту. Етапи процесу підготовки та прийняття політичних рішень. Менеджмент виборчої кампанії. Організація управлінської діяльності в системі органів законодавчої та виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Партійний менеджмент. Особливості політичного менеджменту і комунікацій у кризових ситуаціях. Поняття, функції і види політичного маркетингу. Суб'єкти, об'єкти та предмети політичного маркетингу. Методи та форми дослідження політичного ринку. Особливості державного політичного та партійного маркетингу. Маркетинг виборчого процесу, його основні кроки та функції.

Рекомендовані джерела: 2, 21, 22, 35, 37, 48.

Тема 19. Міжнародні відносини та світовий політичний процес

Сутність, суб'єкти і базові принципи міжнародної політики. Співвідношення внутрішньої і зовнішньої політики. Світовий політичний процес: поняття, суб'єкти, закономірності та сучасні тенденції. Особливості сучасного світового політичного процесу: революційні та еволюційні тенденції, упорядкованість і спонтанність світового розвитку, демократизація та гуманізація міжнародних відносин і людський вимір політики. Суб'єкти, види та принципи міжнародних політичних відносин.

Новий політичний порядок, баланс і гармонізація інтересів у сфері світової політики. Модернізація систем міжнародних політичних відносин. Прийняття зовнішньополітичних рішень і способи врегулювання міжнародних політичних конфліктів. Міжнародні політичні організації та міжнародні політичні відносини. Роль ООН й інших міжнародних інститутів у забезпеченні миру, безпеки, політичної стабільності у світі. Діяльність НАТО у питанні зміцнення сектору безпеки і оборони. Політичні аспекти глобальних проблем. Система колективної безпеки. Україна в системі міжнародних політичних відносин, її місце в сучасному геополітичному просторі. Програми прикордонного співробітництва України. Основні напрямки та пріоритети зовнішньополітичної діяльності Української держави.

Рекомендовані джерела: 7, 9, 22, 31, 37, 43, 50.

Тема 20. Методика викладання політологічних дисциплін

Методика викладання політологічних дисциплін як наука та навчальний курс. Історія становлення та значення політологічних дисциплін у системі вищої освіти. Викладач у системі вищої освіти. Особливості організації навчального процесу у вищій школі в системі підготовки фахівців соціально-політичної галузі. Форми організації та види навчання політологічних дисциплін у вищій школі. Технології та методи викладання соціально-політичних дисциплін. Засоби викладання політологічних дисциплін. Інформаційно-комунікаційні технології у викладанні політологічних дисциплін. Організація та методика проведення студентських наукових політологічних досліджень. Керівництво й контроль навчальною роботою студентів при викладанні політологічних дисциплін.

Рекомендовані джерела: 8, 14, 15, 18, 42, 46.

РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТУ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Екзменаційний білет вступного іспиту зі спеціальності складається з 3-х завдань.

Завдання I вимагає надання вступником повної та обґрунтованої аналітичної письмової відповіді на запитання вільного типу, що передбачає застосування теоретичних знань з політології для усвідомлення природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації у рамках досягнення здатності до адаптації та дії в

новій ситуації; для реалізації критичного осмислення проблем та принципів функціонування та закономірностей розвитку влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, гендерної політики, світової політики та політики окремих країн та регіонів, що відповідає здатності проводити дослідження на відповідному рівні.

Завдання 2 вимагає надання вступником повної та обґрунтованої аналітичної письмової відповіді на запитання вільного типу, що передбачає застосування теоретичних знань з політології щодо комплексного аналізу влади та урядування, політичних систем, інститутів та режимів, політичних процесів та політичної поведінки у різних контекстах їх функціонування та перевірки здатності до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; щодо з'ясування спроможності комплексно використовувати нормативу та емпіричну політичну теорію, методологію політичних досліджень та прикладного політичного аналізу, що відповідає здатності вчитися та оволодівати сучасними знаннями.

Завдання 3 вимагає надання вступником повної та обґрунтованої аналітичної письмової відповіді на запитання вільного типу, що передбачає застосування теоретичних знань з політології для перевірки здатності використовувати широкий спектр концептів і методів для інтерпретації та аналізу політики на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні, генерувати нові ідеї (креативність); для перевірки спроможності ефективно виконувати політико-організаційні, експертно-аналітичні та консультаційні функції на національному та міжнародному рівні, здійснювати фахову педагогічну та/або науково-педагогічну діяльність у закладах освіти, вміння виявляти, ставити та розв'язувати проблеми, проектувати алгоритми їхньої реалізації.

Критерії оцінювання:

Рівень знань оцінюється за 100-баловою шкалою.

Завдання 1 оцінюється за шкалою від 0 до 35 балів залежно від повноти, правильності та обґрунтованості відповіді у розрізі таких критеріїв:

<i>Змістовні критерії</i>	<i>Критерії повноти виконання</i>	<i>Бали</i>	<i>Бали</i>
	вільне володіння визначеними програмою знаннями, відповідь чітка і	9-10	

<i>Змістовні критерії</i>	<i>Критерії повноти виконання</i>	<i>Бали</i>	<i>Бали</i>
усвідомлення природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації	завершена		
	вільне володіння визначеними програмою знаннями з незначними ускладненнями	8	0-10
	поверхнєве володіння визначеними програмою знаннями з суттєвими ускладненнями та помилками	6-7	
	відсутність володіння визначеними програмою знаннями, надання повністю неправильної відповіді або відмова від неї	0-5	
	вільне володіння визначеними програмою знаннями, відповідь чітка і завершена	9-10	

<i>Змістовні критерії</i>	<i>Критерії повноти виконання</i>	<i>Бали</i>	<i>Бали</i>
критичне осмислення проблем та принципів функціонування і закономірностей розвитку влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, гендерної політики, світової політики та політики окремих країн та регіонів	вільне володіння визначеними програмою знаннями з незначними ускладненнями	8	0-10
	поверхнєве володіння визначеними програмою знаннями з суттєвими ускладненнями та помилками	6-7	
	відсутність володіння визначеними програмою знаннями, надання повністю неправильної відповіді або відмова від неї	0-5	
	правильний добір необхідних фактів та аргументів, чітке формулювання висновків	9-10	

<i>Змістовні критерії</i>	<i>Критерії повноти виконання</i>	<i>Бали</i>	<i>Бали</i>
добір необхідних фактів та аргументів; вміння формулювати висновки	незначні помилки при доборі фактів та аргументів; формулювання висновків присутнє, але з окремими неточностями	8	0-10
	слабкий добір фактів та аргументів, слабе формулювання висновків із значними помилками	6-7	
	фрагментарність у доборі фактів та аргументів або його повна відсутність; формулювання висновків відсутнє	0-5	
логічна послідовність, культура мови	відповідь логічно побудована, мова бездоганна	5	0-5
	певні неточності і похибки у логіці побудови відповіді, мова добра	4	

<i>Змістовні критерії</i>	<i>Критерії повноти виконання</i>	<i>Бали</i>	<i>Бали</i>
	Значна непослідовність у логіці побудови відповіді, мова спрощена	3	
	Логіка побудови відповіді відсутня, мова примітивна	0-2	

Завдання 2 оцінюється за шкалою від 0 до 35 балів залежно від повноти, правильності та обґрунтованості відповіді у розрізі таких критеріїв:

<i>Змістовні критерії</i>	<i>Критерії повноти виконання</i>	<i>Бали</i>	<i>Бали</i>
здатність до комплексного аналізу влади та урядування, політичних систем, інститутів та режимів, політичних процесів та політичної поведінки у різних контекстах їх функціонування	вільне володіння визначеними програмою знаннями, відповідь чітка і завершена	9-10	0-10
	вільне володіння визначеними програмою знаннями з незначними ускладненнями	8	
	поверхневе володіння визначеними програмою знаннями з суттєвими ускладненнями та помилками	6-7	

<i>Змістовні критерії</i>	<i>Критерії повноти виконання</i>	<i>Бали</i>	<i>Бали</i>
	відсутність володіння визначеними програмою знаннями, надання повністю неправильної відповіді або відмова від неї	0-5	
спроможність комплексно використовувати нормативу та емпіричну політичну теорію, методологію політичних досліджень та прикладного політичного аналізу	вільне володіння визначеними програмою знаннями, відповідь чітка і завершена	9-10	0-10
	вільне володіння визначеними програмою знаннями з незначними ускладненнями	8	
	поверхнєве володіння визначеними програмою знаннями з суттєвими ускладненнями та помилками	6-7	
	відсутність володіння визначеними програмою знаннями, надання повністю неправильної відповіді або	0-5	

<i>Змістовні критерії</i>	<i>Критерії повноти виконання</i>	<i>Бали</i>	<i>Бали</i>
	відмова від неї		
добір необхідних фактів та аргументів; вміння формулювати висновки	правильний добір необхідних фактів та аргументів, чітке формулювання висновків	9-10	0-10
	незначні помилки при доборі фактів та аргументів; формулювання висновків присутнє, але з окремими неточностями	8	
	слабкий добір фактів та аргументів, слабе формулювання висновків із значними помилками	6-7	
	фрагментарність у доборі фактів та аргументів або його повна відсутність; формулювання висновків відсутнє	0-5	
	відповідь логічно побудована, мова бездоганна	5	0-5

<i>Змістовні критерії</i>	<i>Критерії повноти виконання</i>	<i>Бали</i>	<i>Бали</i>
логічна послідовність, культура мови	певні неточності і похибки у логіці побудови відповіді, мова добра	4	
	Значна непослідовність у логіці побудови відповіді, мова спрощена	3	
	Логіка побудови відповіді відсутня, мова примітивна	0-2	

Завдання 3 оцінюється за шкалою від 0 до 30 балів залежно від повноти, правильності та обґрунтованості відповіді у розрізі таких критеріїв:

<i>Змістовні критерії</i>	<i>Критерії повноти виконання</i>	<i>Бали</i>	<i>Бали</i>
здатність використовувати широкий спектр концептів і методів для	вільне володіння визначеними програмою знаннями, відповідь чітка і завершена	9-10	0-10
	вільне володіння визначеними програмою знаннями з незначними ускладненнями	8	

<i>Змістовні критерії</i>	<i>Критерії повноти виконання</i>	<i>Бали</i>	<i>Бали</i>
інтерпретації та аналізу політики на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні	поверхнєве володіння визначеними програмою знаннями з суттєвими ускладненнями та помилками	6-7	
	відсутність володіння визначеними програмою знаннями, надання повністю неправильної відповіді або відмова від неї	0-5	
спроможність ефективно виконувати політико-організаційні, експертно-аналітичні та консультаційні функції на національному та міжнародному рівні, наявність вмінь здійснювати фахову педагогічну та/або науково-педагогічну діяльність у закладах освіти	вільне володіння визначеними програмою знаннями, відповідь чітка і завершена	9-10	0-10
	вільне володіння визначеними програмою знаннями з незначними ускладненнями	8	
	поверхнєве володіння визначеними програмою знаннями з суттєвими ускладненнями та помилками	6-7	

<i>Змістовні критерії</i>	<i>Критерії повноти виконання</i>	<i>Бали</i>	<i>Бали</i>
	відсутність володіння визначеними програмою знаннями, надання повністю неправильної відповіді або відмова від неї	0-5	
добір необхідних фактів та аргументів; вміння формулювати висновки	правильний добір необхідних фактів та аргументів, чітке формулювання висновків	5	0-5
	незначні помилки при доборі фактів та аргументів; формулювання висновків присутнє, але з окремими неточностями	4	
	слабкий добір фактів та аргументів, слабе формулювання висновків із значними помилками	3	
	фрагментарність у доборі фактів та аргументів або його повна відсутність; формулювання	0-2	

<i>Змістовні критерії</i>	<i>Критерії повноти виконання</i>	<i>Бали</i>	<i>Бали</i>
	Висновків відсутнє		
логічна послідовність, культура мови	Відповідь логічно побудована, мова бездоганна	5	0-5
	певні неточності і похибки у логіці побудови відповіді, мова добра	4	
	Значна непослідовність у логіці побудови відповіді, мова спрощена	3	
	Логіка побудови відповіді відсутня, мова примітивна	0-2	

Особи, які отримали менше 60 балів до наступних іспитів не допускаються та участі у конкурсі не беруть.

3. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабкіна О.В. Методологія пізнання політико-правової дійсності. Правова політологія. Академічний курс: підручник/авт. кол.: за ред. І.О. Кресіної. Київ: Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України, 2021. С. 94-116.
2. Бебик В. М. Політологія. Наука і навчальна дисципліна: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. М. Бебик. — Київ : Каравела, 2016. — 495 с.
3. Влада, суспільство, громадянин: проблеми взаємодії в сучасній Україні: аналіт. доп. / [Андрійчук Т. С. та ін. ; за ред. О. М. Майбороди] ; НАН України, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І. Ф. Кураса. - Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2018. - 63 с.
4. Горбатенко В.П. Футурологія і політика: монографія. Київ: Академвидав, 2019. 288 с.
5. Демократизація політичних інститутів і суспільний розвиток в Україні. Збірник наукових праць / за ред. О.О. Рафальського. О.М. Майбороди. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2019. 432 с.
6. Держава і громадянське суспільство в Україні: пошук концепції співпраці: аналіт. доп. / [Балабан Р. В. та ін. ; за ред. О. М. Майбороди]; Нац. акад. наук України, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І. Ф. Кураса. - К. : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса, 2019. — 371 с.
7. Дипломатична діяльність України у сучасному світі: [монографія] / [І. Р. Алексєнко та ін. ; відп. ред. В. Ф. Солдатенко]. - Київ : Наукова думка, 2016. — 269, [1] с.
8. Зайченко І. В. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Чернігів, 2003. 418 с.
9. Зовнішня політика та політика безпеки після оновлення влади: послідовність, зміни, перспективи. Київ : Центр Разумкова; Заповіт, 2019. 46 с.
10. Історія зарубіжних політичних вчень : навч. посіб. для студентів спец. "Політологія" усіх форм навчання / О. В. Шимко; Донбаська державна машинобудівна академія. - Краматорськ : ДДМА, 2020. - 203 с.
11. Історія політичної думки: підручник: у 2-х т. / за заг. ред. Н.М. Хоми; [Т.В. Андрущенко, О.В. Бабкіна, І.Ю. Вільчинська та ін.]; 2-ге вид., пероб. і доп. Львів: «Новий Світ-2000», 2020.

12. Кирилюк Ф.М. Історія зарубіжних політичних вчень нової доби. – К.: Центр учбової літератури, 2016. – 414 с.
13. Кириченко В.М., Кириченко Ю.В., Соколенко Ю.М. Політико-правова система України: підручник / за заг. ред. В.М. Кириченка. Київ : «Центр учбової літератури», 2019. 370 с.
14. Кормич А.І., Кормич Л.І. Варіативні можливості реформування вищої освіти України в європейському контексті. Актуальні проблеми політики. 2020. Вип. 65. С. 18-25.
15. Кормич А. І. , Кормич Л. І. Інновації у системі освіти: підготовка кадрів для відбудови держави. Сучасні політичні процеси: глобальний та національний виміри. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції 29 квітня 2022 р. Одеса, 2022. С. 86– 90. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/17452>.
16. Паламарчук М. О. Виклики модернізації в Україні: політичні аспекти: монографія / М. О. Паламарчук ; Нац. ін-т стратег. дослідж. - Київ : НІСД, 2017. – 150 с.
17. Погорілий Д. С. Політологія: 100 питань - 100 відповідей [навч. посіб для студ. вищ. навч. закл.] / Д. С. Погорілий. — Київ : Інкос, 2019. — 232с.
18. Політична освіта в Україні: стан і перспективи удосконалення / Ю. Якименко (керівник проекту), А. Биченко, В. Замятін, М. Міщенко, О. Розумний, Л. Шангіна. Київ: Центр економічних і політичних досліджень імені О. Разумкова. К., 2019. 146 с.
19. Політичне лідерство: навчальний посібник / В.А.Гапоненко та ін. – К.: КНЕУ, 2021. – 324 с.
20. Політичне поле України у ситуації суспільної кризи: влада, опозиція, політичні партії, громадські організації / за ред. О.М. Майбороди. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН 2020. 264 с.
21. Політичні технології в сучасних владних процесах: навчальний посібник / В. Ф. Смолянюк та ін. – К.: КНЕУ, 2021. – 328 с.
22. Політологічний словник / За ред. М.Ф. Головатого та Р.В. Антонюка. – К., 2019.
23. Політологія : навч. посіб. / А. Б. Міщенко; ред.: А. Б. Міщенко; Київський національний університет культури і мистецтв. - Київ : Ліра-К, 2022. - 101 с.

24. Політологія. Навчально-методичний комплекс. Автори: Кирилюк Ф.М., Конверський А.Е., Цвих В.Ф., Обушний М.І., Хилько М.І. та ін. – К.: Центр навч. літератури, 2016. – 697 с.
25. Політологія: навчально методичний посібник (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018. 540 с.
26. Політологія: Навч. посібник для студентів вищих навч.закладів / І. Г. Дробінка, Т. М. Кришталь, Ю. В. Підгорецький. — К. : Центр учбової літератури, 2016. — 290с.
27. Політологія [Текст] : навч. посіб. / Т. В. Гончарук-Чолач [та ін.] ; Тернопіл. нац. екон. ун-т. - Тернопіль : ТНЕУ, 2019. - 219 с.
28. Політологія [Текст] : навч. посіб. / Олександр Горбач, Руслан Демчишак ; Нац. ун-т "Львів. політехніка". - 4-е вид., допов. та перероб. - Одеса : Гельветика, 2020. - 259 с.
29. Політологія: наука про політику: підручник для студ. вищ. навч. закл. / М. І. Горлач, В. Г. Кремень. — Київ : Центр учбової літератури, 2018. — 840с.
30. Політологія: навч.посіб. для студ. вищ. навч.закл. / В. І. Штанько, Н. В. Чорна, Т. Г. Авксентьєва, Л. А. Тіхонова. — 2-ге вид.,переробл.та допов. — Київ : Інкос; Центр учбової літератури, 2018. — 287 с.
31. Політологія міжнародних відносин [Текст] : навч. посіб. / С. О. Шергін. - 2-е вид., випр. і допов. - Київ : Центр учбової літератури, 2019. - 255 с.
32. Політологія Нової доби: Навч.посібник для студентів вищих навч.закладів / Ф. М. Кирилюк. — К. : Академія, 2018. — 304с.
33. Політологія: підручник / В. Г. Антоненко, В. Д. Бабкін, О. В. Бабкіна, та ін. : за ред. О.В. Бабкіної, В.П. Горбатенка. — 6-те вид., переробл., допов. — Київ : Академія, 2018. — 567 с.
34. Політологія: підручник / [М. П. Требін та ін.]; за ред. проф. М. П. Требіна; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2018. 460 с.
35. Політологія та політтехнології [Текст] : навч. посіб. / Дубовик Н. А., Кирилюк Н. А. - Харків : Новий курс, 2020. - 166 с.
36. Практикум з навчальної дисципліни "Політологія" : навч.-практич.посіб. / О. М. Кузь, І. В. Жеребяткова, Д. С. Коротков, О. М. Сахань. — Харків : ХНЕУ, 2016. — 208с.

37. Політологічний енциклопедичний словник. За ред. Ю.С. Шемшученка, В.Д. Бабкіна, В.П. Горбатенка. – К., Генеза, 2004. – 398 с.
38. Правова політологія. Академічний курс [Текст] : підручник / [І. О. Кресіна (керівник) та ін.] ; за ред. І. О. Кресіної ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корещького. - Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корещького НАН України, 2021. - 477 с.
39. Рудакевич О. М. Націологічні засади модернізації українського суспільства: моногр. Київ : Видавництво ПОЛІТІЯ, 2020. 360 с.
40. Рудич Ф. М. Політологія: Підручник для студентів вищих навч.закладів / Ф. М. Рудич. — К. : Либідь, 2017. — 478с.
41. Стойко О. М. Трансформація політичних інститутів у сучасних перехідних суспільствах: монографія. – Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корещького НАН України, 2016. – 416 с.
42. Сушко А.І., Кормич А.І., Краснопольська Т.М. Методика викладання політології : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Одеса, 2022. 56 с.
43. Україна в європейському безпековому просторі: монографія / [В. А. Манжола та ін. ; за заг. ред. В. В. Копійки] ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - К. : Київський університет, 2019. - 319 с.
44. Цюрупа М.В., Ясинська В.С. Основи сучасної політології. – К.: Кондор, 2018. – 354 с.
45. Цурканова І.О. Політологія : Конспект лекцій з дисципліни «Філософія та політологія» для студентів усіх спеціальностей : навчальний посібник – Дніпро : УДУНТ, 2022. 102 с.
46. Шляхтун П. П. Методика викладання соціально-гуманітарних дисциплін: навч. посіб. К. : ВЦ «Академія», 2011. 224 с.
47. Шляхтун П. П. Політологія: історія та теорія: підруч. для студ. вищ.навч. закл. / П. П. Шляхтун. — Київ : Центр учбової літератури. 2017. — 471с.
48. Шульга М.А. Соціально-політичне управління. – К.: Центр учбової літератури, 2017. – 248 с.
49. Arblaster A. Democracy / A.Arblaster. – Buckingham, Philadelphia: Open University Press 2019. – 407 p.
50. Clark I. Globalization and International Relations Theory / I. Clark. – Oxford, 2017. – 378 p.
51. Compagnoni G. Elementi di diritto costituzionale democratico / G. Compagnoni. – Venezia, 2016. – 200 p.

52. Dahl R.A. Democracy, Liberty and Equality / R.A. Dahl. – Oslo: Norwegian University Press, 2015. – 189 p.
53. Democracy and Development: Theory and Practice / A. Leftwich (ed.). – Cambridge, 2018. – 400 p.
54. Giddens A. Sociology / A. Giddens. – Cambridge: Polity Press, 2017. – 372 p.
55. Mintz E., Close D., Croci O. Politics, Power, and the Common Good. An introduction to political science. 5th ed. Pearson Education Canada, 2018. 504 p.
56. Roskin M.G. et al. Political Science: An Introduction. 14th ed. Pearson, 2017. 386 p.